

ՀԱՏԸ Ե ՄԻԼԻԵՄ

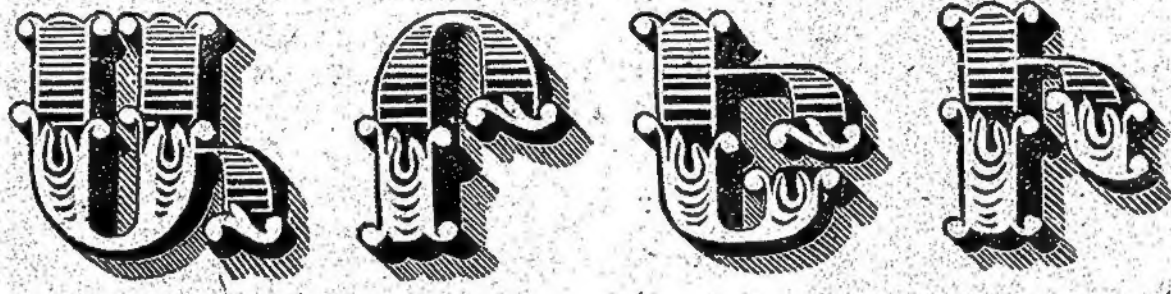
ՔԱՌԱՅՈՒՆ

Տարեկան վեցամսայ

ԹԳԻՊՏՈՍ	2. 0. 80	40
ԱՐՏԱՍՏԱՆԱՆ	30. 20	10

ԵԱՆՈՒԹՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՆ ՏԵՐԵՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏԱՍՏԱՆԻ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀՅՈՒՈՒ ՕՐԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԶԱԲԱԹԸ ԵՐԵԲ ԱՆԳԱՍ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ՏԵՐԵՆՈՒԹԻՒՆ

Զարմ Ապրիլ Տարաք, Թիւ 16

ԱՂԵՐՍՏԱՆԴՐԱՆ

ՀԱՍՏԸ

Journal AREV

B. P. № 600

Alexandrie, EGYPT

ՀԱՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ԶԵՆՈՒՄԻՆԵՐԸ ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՈՒՄԻ

ՏԵՐԵՆ-ԽՄԲԱԳՐԱԿԵՆ ՎԱՅԱՆ ԹԵՔԵԱՆ

ՏԵՐԵՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ըսած են թէ ազգերն ալ, անհատներու պէս, իրենց ենթարկուած աղէտները կրելու եղանակին մէջ կուտան ճիշդ չափանիւր իրենց մեծութեան:

Ինչ որ ալ ըլլայ վերջնական արդիւնքն այսօրուան վիճակարի համաքաղաքական որ ազգ ազգի վրայ կը ձգէ տեղերնէն խախտած լուսնորս նման ուրիշ հուր և բոց կը ժայթքէ, արդիւնք մը կայ որ ընդունուած է արդէն և որ կը ցուցնէ ազգեր բարձրացած և ազգեր ինկած, անոնցմէ որ կը մասնակցին կուրին և անոնցմէ որ չեզոք են: Սթէ սուտ և կեղծ չէր ինչ որ մարդկութիւնը դարեւնի ի վեր յամբ ու ամառնաբոց ճիշդ մը ամառնա-նաբար քաղեց տիեզերքի ետեւեան խորքն և իրեն իր բարոյական հարստութիւնը փոխանցեց յայնորդող սերունդներուն, եթէ վաղը, մէկէն ի մէկ, այնպիսի պիտի չքանգէ իր այդ ամենէն թանկագին ստացուածքը՝ վերագառնալու համար սանձարձակ վայրենութեան կամ կազակերպութեան ետեւեան շրջանի մը, ապա ուրեմն դատապարտութեան խառնը այսօրուան գարնանաւ է բոլոր անոնց ճակտին, կառավարութիւններ ու ժողովուրդներ, որոնք խորհեցան ու գործեցին պատերազմի ատեն ըլլալուն համար՝ խաղաղութեան ատենի ամենէն անվիճելի նկատուած սկզբունքներուն արամագծօրէն հակառակ կերպով մը, որոնք մոռցան ոչ թէ թշնամիին այլ ինքզինքնուն յարգանքը, պատիւը լղրեցին, խիղճը ոտնակոխ ըրին և քանի գնաց աւելի թանկ մուծի մը մէջ թաղեցին, կորսնցուցին լոյսը որ աւանդուած էր իրենց, լոյսը զոր պարտականութիւն ունէին իրենց կարգին անցնելու իրենց նոր սերունդներուն... Սթէ կայ աւելի սուկայի բան մը քան այսօրուան բոլոր սուկումները, անտարակոյս սամառումն է թէ վաղը ինչպէս Գերմանիոյ, Աւստրիոյ և նաև Պերսիկի ու Ֆրանսիոյ հայրենիքներուն դատարարները — խօսքը չընկնող թալաններուն և Ռատոս լավօններուն հայրենիքներուն — պիտի կրնան կրթել իրենց խնամքին յանձնուած սերունդները, պիտի կրնան անոնց խօսիլ պատիւի, բարոյականի, ազնուութեան, արդարութեան, շիտակութեան, այլապիտութեան ու մարդկայնութեան վրայ... Ինչ որ ալ ըլլայ արդիւնքն այս պատերազմին — և ան պիտի չըլլայ բարեգալստաբար խաւարին յաղթանակը — խաւարը պիտի տրեւտակայն, գէթ որոշ ատեն մը, միջինաւոր հոգիներու վրայ, եթէ լոյսը անդին աւելի ճառագայտարձակ փայլի ալ...

Թողլով այն ազգերը որոնք հեռու են անորոհմաններէն պատերազմը աղէտ մըն է, այն, որ բազմաթիւ ազգերու վրայ կը ծանրանայ այսօր, և անոնք այդ աղէտը կրելու իրենց եղանակովն է որ ցոյց կուտան իրենց մեծութիւնը: Գոյութեան մեծ պատահարները, որոնցմէ է պատերազմը ազգերու համար, և մանաւանդ այսօրուան պատերազմը, կը պահանջին ամբողջական պարզումն ու ընդլայնումը ազգին բոլոր յայտնի և թաքուն ուժերուն, բիրտ ուժին հետ նաև իր հոգեկան ուժին, յանգեցնելու հետ ինքնագոյութիւնը, քաղաքական հետ գոյութեան, կարգավարութեան հետ կարգապահութեան, և միւս այն բոլոր առաքնութիւններուն որոնք զայդ զոյգ կ'երթան, իրարմով իրենց արժէքը կը լրացնեն և ամենքին միասին կը կազմեն անհատի մը ինչպէս և ազգի մը մեծ ու գերազանց արժէքը...

Արդ, պատերազմի աղէտին տկամայ և անիրաւաբար ենթարկուած ազգերն են որ այսօր լուսաւորին կերպով կը կրեն նաև այդ աղէտը, անոր կը դիմագրաւեն ու կը հակադրեն, և այդպէսով ցոյց կուտան թէ բարոյապէս արդէն յաղթած ըլլալէ ետք արժանի են նախ թաղելու այդ թերութիւնն: Ամենէն խեղճերը, տկարներն ու զոհուածները տիտանեան այս կուրին մէջ, ինչպէս Պերսիկի ու Սերպիան, ամենէն ալ չքեղ ու պերճաբոս օրինակներն են այս վերի հաւատարմին, որովհետեւ անոնք լուս կը կրեն իրենց աղէտը, որովհետեւ անոնք կը գոհուին բայց չեն յաւանաբիւր, կը ձախաղին բայց չեն պառակտուիր...

Չկայ աւելի տխուր բան մը քան գիտնալ թէ քու պատկանած ազգք ալ կը գտնուի աղէտէն զանոսապէս ազգերու կարգին և անոնց գլուխը, և սակայն ոչ մէկ կերպով իր վարձուքը մեծութեան պատկեր մը կամ դոնէ մեծութեան յոյս մը կը պարզէ այսօր...

Ի դժուար այս մտածման պատճառով ընկնումէն ինքզինքը ազատուլու համար կ'ուզեն չկենալ անոր վրայ, կ'ուզեն փնտռել գտնել, ասդին անդին, ազգիդ մէջ պզտիկ յուսատու երեւոյթներ և կառելի անոնց, պանծացնել փառաբանել զանոնք քեզի և ուրիշներու ալ մտքին սիրտին մը, փրկութեան լատափայտ մը կազմելու համար... Ամէն մտածում, ամէն ընթերցում և խօսակցութիւն քեզ այդ ցաւին կ'անդադարանէ ակամայ, ինչպէս, օրինակի համար, այն գովեստները որ կը տրուին ուրիշ... Իկ ազգաց, գրեթէ վիճակակից քո ինչդ, անոնց տակուսութեան, զոհողութեան

և միաբանութեան ոգին, անոնց իրենց աղէտը կրելու եղանակին որ այնչափ կը հակասէ քու շուրջը, քու ազգիդ ծննդի մէջ տեսնուած պատկերին...

Ի դժուար, նաև, կը խորհիս թէ դէպքերուն պատճառով տխուրութիւնը ինքնին կը բաւէ հիմա և պէտք չէ ազգը ինքզինքէն ալ յուսահատեցնել: Ամէն հաշիւ ընելով կը տեսնեն, ի վերջոյ, թէ ճիշդ չէ այս նկատումը և միակ յոյսը՝ նորէն կը կայանայ ճամարութիւնը մերկապարանոց ըսելուն և ցաւը պարզելուն մէջ, որովհետեւ այդպէսով, թերեւս ըմբոստան տիրող կացութեան դէմ նախ սակաւաթիւ խիղճեր և վերջէն ուրիշներ, որոնք հասկնան և հասկցընեն իրենց չընկալաւոր թէ այսօրուան աղէտէն աւելի մահացու, աւելի յուսահատական բան մը եթէ կայ ազգին համար՝ ան ալ աղէտին հանգէպ իր բռնած դիրքն է...

Ի դժուար տխուրութեան պատճառով կ'ուզեն սահմանաօրէն և կըզգիացնել այս կամ այն խաւերին և անոր կատարած այս կամ այն գործին կամ գործունէութեան կերպին վերադարձով ամբողջ պատասխա. նատուութիւնը Ո՛հ, կ'ստիպուին ընդունիլ, դունի, դուն որ ինքզինքդ հետ անկեղծ ըլլալու միակ գոհացումը ունիս գէթ և չես ուզեր անկէ հրաժարիլ, կ'ստիպուին ընդունիլ թէ շուրջ ամէն կողմ խեղճութիւն ու տկարութիւն կը տրեւտակեն, թէ կուսակցականին ինչպէս չեզոքին, հարուստին ինչպէս աղքատին, ուսումնականին ինչպէս անուսին ալ վերաբերումը հանգէպ իրենց աղէտն ալ ազգին՝ այն չէ ինչ որ պէտք էր ըլլալ և ինչ որ է ուրիշ տեղ, և թէ իրապէս լալու վիճակ է մեր ազգին վիճակը...

«Այս ազգը բնապէս չունի, ինքնաութիւն չունի», կը հարցնեն ինքզինքիդ: Կը զարմանան ու կը զարմանան որ բարձրագոյն ինքնաութիւնն իր ձեռքին մէջ ունեցող կաթողիկոսը ոչինչ կ'ընէ, ոչ մէկ փորձ, ոչ մէկ ճիշդ, ազգը միացնելու համար. ան կ'օրհնէ ո՛վ և ինչ որ կը ներկայանայ իրեն, ու կը թողու օր անոնք անխառնէն և երբեմն իրարու ներհակ ուղղութիւններով, երթան գործելու ազգին համար... Ամէն յարգանք ունենալով հանդերձ իր դիրքին և անհիւ համար, ես ինքզինքիս թույլ հուսամ ըսելու թէ պետի մը դիրքը չէ ասիկա և այս միջոցին ուր ոչինչ ունինք՝ այդ պետը ունենալու էինք գոնէ և անկեղծանացնելու և ուղղելու էր այս խեղճ ազգը...

Ինչդ ազգը, իրօք...

ՎԱՅԱՆ ԹԵՔԵԱՆ

«Արեւ»ի վեցամսեան ամիսէ մը ի վեր աղէտ լրացած ըլլալով՝ կը խորհեմ մեք յարգելի բաժանորդներէն որ հանին անպաղատ մեզ հասցնել իրենց երկրորդ վեցամսեայ բաժնեկիցը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Տաք ու նշուրազող արփին ծագեցաւ սուտին լուսնորսն ու դաշտերուն վրայ: Զուարթ թռչունները դեռ նոր արթնցած իրենց ցայապարարէն, անմահ զուռակ երգելով այդ փառաբանեցին: Խաղաղաբէր հոտաղը նայեցաւ իր հօտին ու մշակը իր ժրջանի եղջերուն: Հեռուն, հովիտին մէջ գետը, իր յաւիտեական անուշ երգը մընջեց...

Բայց ան՝ յանկած լուսնեցաւ արաւոր աղաղակը պատերազմին ու բոմբեւոր հողի ու մարդախոյզ թնդանօթներուն, ու մարդկային անհամար ձեռքեր գոցեցան ու շրթունքներ փակուեցան:

Աստղերը, գիշերին մէջէն, նայեցան զէպի վար լուսնեան աղօթքով մը, ու հանաբար գէմբերը զարձան զէպի երկինք, հոն ուր բարեկամն ու թշնամին կը միանան...

Ո՛հ, արցունքներով այրող ու մըրկող աչքեր, երջանիկ սէրերու և երազներու վերջնական ժամանակ...

Ո՛հ, օդին մէջ բարձրացող աղաղակներ, միմուռնեք, անհեռացող սիրական հոգիներու համար, որոնք անգամ մըն ալ ես չպիտի գան...

Ե. Հ. ԲԵՐԵՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՆ ԱՆԳԼԻԱ

Մ. Արթուր Զ. Բոյնպէ հրատարակած է Լոնտոնի մէջ գրքով մը՝ «Հայկական վարագոյթներ» վերնագրով և «Ազգի մը մահացումը» ենթագրով:

«Ներքին» խօսելով այս գրքովին վրայ՝ կ'ընէ թէ «այս հրատարակութիւնը վերաբործեց հանրային զայրոյթը Գերմանիոյ դէմ՝ ի նպաստ Հայերուն չի միջամտելու պատճառով»:

«Ուսումնական» կ'ընէ թէ «նոյնքան լծի համարին հետեւումը հատուած կըրնայ առնուել իրեն մէջ նոյնը ընդհանուր անգլիական մամուլին մէջ յայտնուած կարծիքներուն»:

«Ամբողջ» պատմութիւնը մարդու մարմինը կը զտնայեցնէ, Բուրբուր լուծին տակ ապրող Հայերը գործնականապէս երկրի երեսէն շնչուեցան: Եւ այս բանը կատարուեցաւ եթէ ոչ Գերմանիոյ ուղղակի վաւերացումով՝ առնուած իր դաշնակցին արարքին լուսնային հաւանութեամբը: Բազմակերպ և քրիստոնեայ ժողովուրդը մը այս կոտորածին պատասխանատուութիւնը մերժող բան մը չլուսեցաւ ազգէ մը որ կը պարծի իր քաղաքակրթութեամբ և իր մշակոյթով (քիւլթիւր): Երբ ազգի մը երազական խելանքէն անկումին ամբողջ սոսկալի պատմութիւնը պատմուի, անոր ամենէն սարսաղագիտելի էլը պիտի կազմէ այն վկայութիւնը թէ ինչպէս Գերմանիոյ Հայաստանի վրայ ըստ արտասանելի Հայաստանի մէջ կին մը կամ մանուկ մը խնայելու համար»:

Այս գրքովին մէջ պատմուած մարտիրոսացութիւնը իր ընդհանուր գծերով ծանօթ է մեր ընթերցողներուն: Սակայն ընթերցողները թո՛ղ ներքին մեղի անկէ քաղել մէկ քանի ըստմունք մանրամասնութիւններ, փոխ առնելով զանոնք քաղաքիս միջերկր կազմէ» լրագրին արտադրութիւնը:

Հայերն ընդունաւին զանազան տիւրու գիտականները պատմել վերջ հեղինակը կ'աւելցնէ:

«Աստիճ վայրենիքներ չէին նման չիկամօրթ Հնդկներուն, որոնք Սպարտակ Սարգսուն առջեւէն ջրուեցան ամերիկեան ցամաքակղզիին խորքը: Ո՛հ ալ վաշխատուն հովիտներ էին՝ նման իրենց դրացի բարբարոս Գիլյոթինոյն: Մեր կեանքով ապրող ժողովուրդ մըն էին, սերունդներէ ի վեր քաղաքներու մէջ հաստատուած օտաւանիկ ժողովուրդ մը որուն կը պարտէր գլխաւորաբար երկիրը իր տեղական բարդաւանդութիւնը: Երաւանացի մարդիկ էին, բոլորէնք, փաստաբաններ, ուսուցիչներ, ատենախոսներ, արեւստաւորներ և խանութպաններ... Անոնց կենքը եւրոպացի կամ ամերիկացի կանանց չափ փափկատուն և նրբացած էին և անոնց չափ անվարժ չարաշուքեան և խոշտանգումի»:

«Տեղի մը մէջ ծրագրի մը կազմուեցաւ մամուլները աղաղակով՝ զանոնք զննելով վարժարաններու կամ որբանոցներու մէջ, յանձնագողով մը խնամքին տակ իր կազմուած և հովանաւորուած էր տեղւոյն յոյս արքայականութիւն, և որուն նախագահն էր վաղին և գերմանապաշտ յիշալ արքայականութիւնը, երեք մարմնաւոր և երեք քրիստոնեայ անդամներով: Բայց այս ծրագիրը խախտուեցաւ բարձրագոյն հրամանով և աղալոյց շատերը ուրիշ վայր մը դրկուեցան և Թուրք գիւղացիներուն բաժնուեցան: Գիւղացի աղջիկները արեւմտեան մէջ պահուեցան այստեղի գործերը վարող խմբակին անդամներուն հետքին: Ճառարկաւ համար Արեւմտահայաստանը աղբիւր էր լուծ թէ այստեղ «Միութիւն» և Յաստատութիւն Բարեկեցիկ անդամներէն մէկը տաւը գեղեցկագոյն աղջիկներ կը պահէ քաղաքին կեդրոնական թաղերէն մէկուն մէջ՝ իր և իր արեւմտեաններուն գործածութեան համար» (Բաղուած Ամերիկեան Բարեկեցիկ տեղեկագրէն):

«Մամուսական մը կը պատմէ թէ սուսիկան զինուոր մը իրեն անապատէն է ծանկէ երկու աղջիկ մէկ մէկեւորէր փախուելու իրենց ինչպէս մէկ մէկ գիւղին մէջ գետտի և գեղեցիկ աղջիկները ծախեցին: Կարեւորաբար աղջիկներ ծախուեցան թրքական հանրատներուն: Կ. Պոլսէն հասած բազմաթիւ տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ մայրաքաղաքին չուկաներուն մէջ հայ աղջիկներ ծախուեցան մէկ քանի քառորդ մէկերէն...»:

«Իրենց գիւղը մանկիկներ բարձր կամ յղուեցան վերջին օրերուն մէջ գոհուող կիները արշաւաններու պէս կը ջուրէն խաղաղանի հարուստներով: Տեղեկագրով հաստատուեց անոնք ունեցած երեք ատանձերն ծննդաբերութեան դէպքերու, որոնց միջոցին վայրաջ գերեզմանները խեղճ կ'ընէ ինչքան ըստ շարունակել աղալով ճամբը՝ անոնց արեւմտահայաստանեան մեծութեան պատճառ եղան» (Ամերիկեան Բարեկեցիկ տեղեկագրէն):

«Կիները համոզուած էին թէ մահուանէ աւելի գաժան բաղդ մը կ'ապստէր իրենց: անոնցմէ շատերը իրենց դրպաններուն մէջ թոյն կը պահէին ի հարկին գործածելու համար: Շատերը իրենց հետ բաւ և ջրիչ կը տանէին թաղելու համար անոնք որոնց համար վտան էին թէ հանապազմէն պիտի մեռնէին» (նոյն տեղեկագրէն):

«Միեղէ հրաման չէր արուէր գիւղերէն: Գիւղերուն մէջ անցնել, կը պատմէ հայ կին մը, այլ օտարուած էինք բացօթեայ պատկեր: Գիւղերուն մուծին անհեղադրելի զագրութիւններ կը գործուէին՝ օտարական գիւղացիներու, տաւաղակներու և Թուրք գիւղացիներու կողմէ: Մենք չափերը սովորած և կաթուածահար եղան: Ուրիշներ համարու եղբորը լաւեցան: անոնցմէ շատերը ըլլալով աւելի աւաղ երթալու»:

Ուրիշ աղբիւրէ վկայութիւն մը գրեթէ բաւ ատ բաւ կը

Բրթք. Մովսէկապուրիւնը Լոնտոնէ մէջ
ծառայց Թէ Եզրպատար Բրթք. Երեանաւ
թիւնները ամէն շաբաթ իւրորդ դրած ե
Սիլիերկարակին մէջ թշնամի ընդդիմա
նորու կողմէ կատարուած յարձակումներն
բէն փրկուածներու վիճակը հասկնալու
և անոնցմէ մանրամասն տեղեկութիւն
ներ թաղելու համար. Մովսէկապուրիւն
մինչև հիմա ո՛ր է տեղեկութիւն չէ ըս
տացած Արեւել. Սիլիերկարակին մէ
ջուց. Տիւն կորսուած (Թարաք) օգնական
յաժնաւուէն փրկուածներու մասին. Եւ
ունը եզրպատակաւ սահմանադրուելին մօտ
Ափրիկէի հիւսիսային եզրերէն վրայ ցա
մաք ելած ինչ, սակայն անոնց գոյտնա
նագր օրոշապէս չի գիտարար.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐԸ

ԲՈՐ-ՍԱՅԻՍԻ ՄԷՋ

Բոր-Սայիսի մեր Բիլիկեցիները, որոնք այնքան մասնաճանաչու են յանձնառու կի կը գրեն ասկէ առաջ, կ'երեւի վերջին օրերս պատահած խոցիկներուն ակնարկէլ չտեսնուելու համար, լուռ կը մնան քանի մը օրէ ի վեր կը հասկնանք իրենց փափկանկաւութիւնը, որուն չնչը կրնար օակայն հետեւիլ իրեն լրացող մենք որ սկիզբէն ի վեր մեր թերթին մէջ այնքան ջանք չաւարդողութիւն մը ունեցանք հանդէպ Բոր-Սայիսի գաղթականներուն և նոյն շահագրգռութիւնը վարժեցուցինք ունենալ նաև մեր ընթերցողներուն Այս պատճառով տեղեկութիւն ստանալու համար գիտեցինք որով միջոցներու և իմացանք թէ խընդիրը «Յուսարներ» ներկայացուցածն շատ տարբեր է... Արդարև անկաւարդները է, ինչպէս գուշակած էինք մեր վերջին թիւով, արտաքին դրոշմութեանց, քանի որ ամբողջովին ծագած է սա պարագայէն որ մաս մը գաղթականները, զինքնով «Սիւսուան» վարժարանի տեսուչ Տ. Գարապաշեանի կը պահանջեն որ Հ. Բ. Ը. Միւսթիւնը վարժարաններու համար ծախսած դրամը իրենց տայ որպէսզի գործածեն իրենց մտանցի և այլ պէտքերուն, աւելցնելով որ այնուհետև իրենց կրնան իրենց միջոցներով վարժարաններն ալ պահել... Տ. Գարապաշեանի արդարացի մերժումին վրայ՝ կը պատահի ուսուցչաց գործադուլը, իրեն պատրուակ ունենալով Ուսուցչ. Ժողովը (Ժ) զիստին ընտրութեան չնչին խընդիր մը, որուն ալ կը հետեւի աշակերտները վարժարան չընկնելու ըրողականութիւնը, որ օակայն յաջողութիւն չունենար ըստ որում 1200 մէջէն հաշիւ 120 աշակերտներ միայն կը բացակային... Ինչ որ մեզի խորապէս ցաւ կը պատճառէ, սա է թէ գաղթականներու գլխաւորներէն ուսուցչ. և քանակաւ մը այս շարժումին մասնակից գտնուած են, ինչպէս գրած էք «Յուսարներ» Միւս կողմէ կը լսենք թէ այս անկարգութեանց լուրը առնուած պէս Գարապաշեանի Բաղ. Ժողովոյ ներկայացուցիչ Տ. Գ. Բէշեան և Կարօսյան կան Մասնախումբէն Տ. Գ. Գարապաշեան Բոր-Սայիս մեկնած են, սեր կը յուսանք թէ իրենց ներկայութիւնն յաջողած է խնդիրը մարել՝ օտար պաշտօնական և անպաշտօն շրջանակներու ակնաչը հասնելէ, անոնց առկա գաղթականներու բարի համբաւին ձեւակցել և զուգէ նաև անոնց միջամտութիւնն հրաւիրելէ առաջ:

— Վերջին պահուն, Բոր-Սայիսի մեր քրդակցին գոնիքները ստացանք եւ կարգապահութիւն հետադարձ:

«Վարժարանի խնդիրը անկաշուր եւ եւ կարգապահեցաւ»:

... Երբեք չտեսնուելու համար, լուռ կը մնան քանի մը օրէ ի վեր կը հասկնանք իրենց փափկանկաւութիւնը, որուն չնչը կրնար օակայն հետեւիլ իրեն լրացող մենք որ սկիզբէն ի վեր մեր թերթին մէջ այնքան ջանք չաւարդողութիւն մը ունեցանք հանդէպ Բոր-Սայիսի գաղթականներուն և նոյն շահագրգռութիւնը վարժեցուցինք ունենալ նաև մեր ընթերցողներուն Այս պատճառով տեղեկութիւն ստանալու համար գիտեցինք որով միջոցներու և իմացանք թէ խընդիրը «Յուսարներ» ներկայացուցածն շատ տարբեր է... Արդարև անկաւարդները է, ինչպէս գուշակած էինք մեր վերջին թիւով, արտաքին դրոշմութեանց, քանի որ ամբողջովին ծագած է սա պարագայէն որ մաս մը գաղթականները, զինքնով «Սիւսուան» վարժարանի տեսուչ Տ. Գարապաշեանի կը պահանջեն որ Հ. Բ. Ը. Միւսթիւնը վարժարաններու համար ծախսած դրամը իրենց տայ որպէսզի գործածեն իրենց մտանցի և այլ պէտքերուն, աւելցնելով որ այնուհետև իրենց կրնան իրենց միջոցներով վարժարաններն ալ պահել... Տ. Գարապաշեանի արդարացի մերժումին վրայ՝ կը պատահի ուսուցչաց գործադուլը, իրեն պատրուակ ունենալով Ուսուցչ. Ժողովը (Ժ) զիստին ընտրութեան չնչին խընդիր մը, որուն ալ կը հետեւի աշակերտները վարժարան չընկնելու ըրողականութիւնը, որ օակայն յաջողութիւն չունենար ըստ որում 1200 մէջէն հաշիւ 120 աշակերտներ միայն կը բացակային... Ինչ որ մեզի խորապէս ցաւ կը պատճառէ, սա է թէ գաղթականներու գլխաւորներէն ուսուցչ. և քանակաւ մը այս շարժումին մասնակից գտնուած են, ինչպէս գրած էք «Յուսարներ» Միւս կողմէ կը լսենք թէ այս անկարգութեանց լուրը առնուած պէս Գարապաշեանի Բաղ. Ժողովոյ ներկայացուցիչ Տ. Գ. Բէշեան և Կարօսյան կան Մասնախումբէն Տ. Գ. Գարապաշեան Բոր-Սայիս մեկնած են, սեր կը յուսանք թէ իրենց ներկայութիւնն յաջողած է խնդիրը մարել՝ օտար պաշտօնական և անպաշտօն շրջանակներու ակնաչը հասնելէ, անոնց առկա գաղթականներու բարի համբաւին ձեւակցել և զուգէ նաև անոնց միջամտութիւնն հրաւիրելէ առաջ:

— Վերջին պահուն, Բոր-Սայիսի մեր քրդակցին գոնիքները ստացանք եւ կարգապահութիւն հետադարձ:

«Վարժարանի խնդիրը անկաշուր եւ եւ կարգապահեցաւ»:

... Երբեք չտեսնուելու համար, լուռ կը մնան քանի մը օրէ ի վեր կը հասկնանք իրենց փափկանկաւութիւնը, որուն չնչը կրնար օակայն հետեւիլ իրեն լրացող մենք որ սկիզբէն ի վեր մեր թերթին մէջ այնքան ջանք չաւարդողութիւն մը ունեցանք հանդէպ Բոր-Սայիսի գաղթականներուն և նոյն շահագրգռութիւնը վարժեցուցինք ունենալ նաև մեր ընթերցողներուն Այս պատճառով տեղեկութիւն ստանալու համար գիտեցինք որով միջոցներու և իմացանք թէ խընդիրը «Յուսարներ» ներկայացուցածն շատ տարբեր է... Արդարև անկաւարդները է, ինչպէս գուշակած էինք մեր վերջին թիւով, արտաքին դրոշմութեանց, քանի որ ամբողջովին ծագած է սա պարագայէն որ մաս մը գաղթականները, զինքնով «Սիւսուան» վարժարանի տեսուչ Տ. Գարապաշեանի կը պահանջեն որ Հ. Բ. Ը. Միւսթիւնը վարժարաններու համար ծախսած դրամը իրենց տայ որպէսզի գործածեն իրենց մտանցի և այլ պէտքերուն, աւելցնելով որ այնուհետև իրենց կրնան իրենց միջոցներով վարժարաններն ալ պահել... Տ. Գարապաշեանի արդարացի մերժումին վրայ՝ կը պատահի ուսուցչաց գործադուլը, իրեն պատրուակ ունենալով Ուսուցչ. Ժողովը (Ժ) զիստին ընտրութեան չնչին խընդիր մը, որուն ալ կը հետեւի աշակերտները վարժարան չընկնելու ըրողականութիւնը, որ օակայն յաջողութիւն չունենար ըստ որում 1200 մէջէն հաշիւ 120 աշակերտներ միայն կը բացակային... Ինչ որ մեզի խորապէս ցաւ կը պատճառէ, սա է թէ գաղթականներու գլխաւորներէն ուսուցչ. և քանակաւ մը այս շարժումին մասնակից գտնուած են, ինչպէս գրած էք «Յուսարներ» Միւս կողմէ կը լսենք թէ այս անկարգութեանց լուրը առնուած պէս Գարապաշեանի Բաղ. Ժողովոյ ներկայացուցիչ Տ. Գ. Բէշեան և Կարօսյան կան Մասնախումբէն Տ. Գ. Գարապաշեան Բոր-Սայիս մեկնած են, սեր կը յուսանք թէ իրենց ներկայութիւնն յաջողած է խնդիրը մարել՝ օտար պաշտօնական և անպաշտօն շրջանակներու ակնաչը հասնելէ, անոնց առկա գաղթականներու բարի համբաւին ձեւակցել և զուգէ նաև անոնց միջամտութիւնն հրաւիրելէ առաջ:

— Վերջին պահուն, Բոր-Սայիսի մեր քրդակցին գոնիքները ստացանք եւ կարգապահութիւն հետադարձ:

«Վարժարանի խնդիրը անկաշուր եւ եւ կարգապահեցաւ»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՎԵՋ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԻՆ ՆՈՐ ԿՈՆԴԱԿ

Մանչեսթըրէն կը դուրս մեկ թէ վեր, կաթողիկոսը հոկտ. 29 թուականի նոր կոնգրէսով մը, զոր ուղղած է արտասահմանի իր բարձր թեմերուն, վերադառնալով իր կողմէ նշանակուած Ազգ. Պատուիրակութեան պաշտօնին և կ'աւելցնէ թէ ամէն կարգի քաղաքական և այլ զիմուսներու համար իր միակ ներկայացուցիչն է Վեմ. Պոլոս փայա Նուպար, որմէ դատ ուրիշ ոչ ոք իրաւասութիւն ունի ինքնազուրկ այլ կարգի զիմուսներ և ձեռնարկներ կատարելու:

ԱՆՎՈՐՈՇ ԵՊԱՍՏՐ

Անգլիական թերթերէն կը տեղեկանանք թէ ի նպատակ Հայերու Լոնտոնի Լորտ Բաղադատարանի բացած Հիմնադրամ մը միջին Նոյ. 25ը հասած է 14,000 անգլիական ոսկիի, Հանգանակութիւնը կը շարունակուի:

Օգեստայից հաղորդում են, որ նահանգական դատարանը ստացաւ մի շարք գործեր թուրքապատակ հայերի գաղթականներէ վերջ գնելու մասին: Միջնորդութիւն է յարուցվում դադարացնել այդ գործերի ընդունելուն, ի նկատի ունենալով միջնորդներ խորհրդի այն բաժնետերերէն, թէ թուրքապատակ վրայ չեն տարածվում Ռուսականի դէմ կողմ ունեցող պետութիւնների կառավարների համար որոշված սահմանափակումները:

(Մեակ)

Ի նպատակ Բոր-Սայիսի Հայ գաղթականներուն կազմուած վիճակահանութեան մասնախումբը կը խնդրէ մենէ ծանուցանել թէ՛ ամէն անոնք որ կը փափաքեն նպատակ այս բարեգործական ձեռնարկին ու միջնորդ ժամանակ ծանուցուած ամենակարգաւոր պարգեւներուն տակար ունենալ մերձակայ տարեկան տնային պարտին շտապել զնկու տնային որոնք որոնք ի օտոյ ամբողջովին սպառած պիտի ըլլան, զի ամենամեծ խնդրանք կայ արդէն:

Տոմարը կարելի է գտնել Մուսի մեծ ծաղկավաճառին մօտ: Ենթիւ փայա փողոց:

Տոմարի գինն է 10 դր. եւ, Կան տալ պարգեւներ որոնց հիմքը արժեքը իրեն (տալիսի պարգեւ երկու օսկիկաթիւն Բրէտի Ժոնսի), ու հիմք պարգեւ արժեքաւոր տարեկաններ:

Մասնախումբը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Տեմրե Ժ. Զործիի ու Եդ. Բիւրեքի որոնք թանկարժէք նշանները ըրած են ի նպատակ այս վիճակահանութեան:

Տիկնանց մասնախումբէն ցանկին մէջ զոր հրատարակած էինք՝ պէտք է կարգաւ նաև Տիկ. Տ. Կամարական:

ԿԱՐԱՆԻԿ

Կը մօտենայ Կաղանդը յորում աշխարհի երջանիկները սովոր են նուէրներով ուրախացնել իրենց սիրելիները: Բայց Հայերու համար Կաղանդը չունի այս տարի իր հրապրելու և տօնական հանգամանքը, երբ գիտենք թէ անդին հազարներ ու հազարներ մեր եղբայրներէն հոգածուած, մերկ ու անպատասխար արհաւիրքի ու հոգեվարժի օւ կաղանդը կուրան:

Օգնել անոնց, արա բախտէն նպատակուող եղբայրներուն միակ վայելելու և տօնախմբութիւնը կազմող:

Աղեքանդորի Հայ. Կարմիր Ուշը շնորհակալութեամբ պիտի ընդունի բաւերես արդարյունները կողմէ փոխան կաղանդի նուէրները, զանոնք գործածելու համար վերջինիս բաղմակաբոս աղաւկիցներու օժանդակութեան, իր նպատակին սահմանին մէջ:

Աղեքանդորի Հայրանց Կարմիր Խաչի փոխան կաղանդի նուէրներ:

Ա. ցուրակ. Տիկնայի՝ Մ. Իոնիկան 500, Զ. Փափկան 100, Զ. Տամար ևս 100, Բ. Գարեգին Եւոչան և Նուարդ Սէֆէրեան 100 դր.:

Սերպիական ամսական

Բարիւր, 7. — Զոր. Պէրթի, «Բըթի Ժուսան» մէջ հետևեալ հաշիւը կ'ընէ. խաղաղաց 100,000-ից ուժին և Սերպական հանգստացած, զինուած և պարենաւորուած 25 300,000 կոնտինգենտն հետ միասին՝ Դաշնակիցները մէկ քանի ամիսէն 700,000 հոգի պիտի ունենան Պալատներու մէջ, իրենց համարժեք ծրագրին զորադրութեան համար:

Աթէնք, 8. — Յրանս. զինուորները Տէմիր Դափուր մէջ կեդրոնացած իրենց զինքերը պաշտպանեցին Պուլկարական յարձակմանց դէմ:

Լոնտոն, 6. — Պուլկարի Յէրաթի նախ թաղաւորը Նիշ հասաւ և Սերպական զանազանք իշխանի պալատը իջաւ:

Լոնտոն, 8. — Ռուսիայ Ջարթի Դաւառալի Նիքոլա թաղաւորին ուղղած իր մէկ նամակին մէջ կ'ընէ թէ Ռուսիա երբեք չպիտի թոյլատրէ որ Սերպական իշխանայ, Սերպական փրկու ծրագրները արդէն գտնուեն:

Աթէնք, 8. — Ավագաբայի, Տէմիր-ճաղուրի և Գուլարի մէջ Յրանս. զինուորները բազմաթիւ Պուլկար յարձակումներ կ'ուղեցին ծանր կորուստներ պատճառելով անոնց:

Աթէնք, 8. — Մանասթըր գրաւուած է Աւստրո-Գերմաններէ և Պուլկարներէ բաղկացած խառն ուժի մը կողմէ, բայց ճաղաքին կառավարութիւնը Գերման իշխանութիւններուն ձեռքն է:

Լոնտոն, 8. — Պուլկար պաշտ. տեղեկագիր մը կ'ընէ թէ Պուլկար զինուորները Բրիտանիա հարաւարեւմտ. կողմը Դաշնակցի մէջ պարտութեան մատնած են Սերպերը: Պուլկարները մեծ աւար մը գրաւած են որուն մէջ է նաև արքայական կառք:

Լոնտոն, 6. — Պուլկարները վախճաւով ճակատին վրայ կը շարունակեն յամա կռիւներ մղել: Թնայնօթեան թիւեր մասնաւորապէս ուժգին է Տէմիր-Դաւառի մէջ, Միւս կողմէ կ'իմացնեն թէ ճակատին վրայ երկու դերման զորաբաժնի համեմատ պիտի է Պուլկար յարձակումներուն մասնակցիլ: Այսուհանդերձ Դաշնակիցները յաջողած են դիւրութեամբ ետ մղել թշնամի յարձակումները, մինչդեռ օգնադրեր անգաղար կը շարունակեն Սերպիկ ցամաք ելլել:

ԱՄԱՐԱԿԱՆ ԾՈՂԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Լոնտոն, 8. — Աւստր. յանձնաւ. մը և ընդծովայ մը Սան Զիօվանի-տի-Մէտուան աղբակներով, Պոլանայի բերանը իտալական շոգենաւ մը և յուսական նաւ մը, ինչպէս նաև 10 առաքատանաւոր ընկղմած են:

Լոնտոն, 10. — Մովակարութիւնը պաշտ. զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ Աւստրիացիք Սան Զիօվանի-տի-Մէտուայի մէջ 2 պզտիկ նաւ և մէկ քանի առաքատանաւոր ընկղմած են: «Յիւրի» ընկղմուած դրո Աւստրիացիք ընկղմած ըլլալ կը յաւանդեն յարձակում կրած ատեն արդէն խրած էր:

ԳԱՐԱՏԱՐԻ ՄԷՋ

Լոնտոն, 8. — Գարատարիք Ժաւիթ-ճալի և Մաթարթայի մէջ Աւստրիացիները կ'ուղեցին:

ՌՈՒՄԵՆԻԱ

Լոնտոն, 7. — Ռումանիա դրօշի ասկ կը կանչէ 1917 և 1918 կարգերու զինուորացուները:

Արեւմտեան ամսական

Լոնտոն, 8. — Պաշտ. զեկոյցը կ'իմացնէ թէ Գերմանացիք արիւտան են ի գէրի վրայ իրենց կառուցած ամրութիւնները լքել, Պեղեքացիները կողմէ այդ շրջանին հողամասերը ջրով ողողուած ըլլալուն հետեւանցով:

Բարիւր, 8. — Յրանս. օդանաւ մը 10,000 ոտք բարձրութեան մը վրայ Գերման օդանաւի մը վրայ յարձակում գործեցով 20 մէթր հեռաւորութենէ մը զայն:

ամբողջութեամբ Գերման օդանաւը բոցերու ճարակ ըլլալով պայթեցաւ և երկու օդանաւորները մեր զինուորական ինկան:

Լոնտոն, 8. — Նորագոյն տեղեկութիւններ կը ծանուցանեն թէ Գերմանացիք Նիւսուր կը կեդրոնացնեն արեւմտեան ճակատին վրայ: Անթիլ հեռագրով ստացուած զեման պաշտ. զեկոյց մը կ'ընէ թէ Գերմանացիք Շամբաների մէջ Սուէնի հիւսիսակողմը 500 հարսա խորամներ գրաւած և մէկ քանի զերինք բռնած են: Աստիակառու Յրանս. պաշտ. զեկոյց մը կ'ընէ թէ Յրանացիք հակա-յարձակում գործելով Գերմանացաց յաղթան են Կոնները կը շարունակուին կորուսած հողամասը վերագրաւելու համար:

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՊԱՏԵՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀԱՐԻՐԸ

Բարիւր, 8. — Դաշնակցի Գաղտնագիր. Նորուորիկ նախագահը Զոր. Ժողովը ներկայ կը դրուեն Ռուսիայ կողմէ Զոր. Ժողովներ, Անգլիայ կողմէ Մաթարթայի Յիւնի և բրիտ. բանակին ըստ պայմանագրի պետ տեղակալ Զոր. Արիւ-պալտ Մըրթի, Խաւիթի կողմէ Զոր. Բառն, Սերպիայ կողմէ Զոր. Սիթի-նովի ու Պէլի և Զաքոն բանակներուն ներկայացուցիչները:

ԽՈՐՀԱՐԻՐԸ ԶՈՐԱՅԻՆԻ

Ամսթերամ, 8. — Կոմս Արաթի խօսելով ճշմարտութիւնը Երեսի. Ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Յրանայի վարչապետին յայտարարութիւնն և Բրիտ. Երեսի. Ժողովին մէջ արտասանուած ճառերէն վերջ թիւ հաւանականութիւն կայ հայտարարութեան կրճատման մասին: Անցեց թէ Բանակները չեն ուղեր ճանչնալ պատերազմին ներկայ արդիւնները:

Տարածակի մէջ

Լոնտոն, 7. — Բարիւր պաշտ. զեկոյց մը կ'ընէ թէ Յրանս. օդանաւեր կ'ընկղմուին ռաւակաւորները ամբարձման են:

Լոնտոն, 6. — Գերմանացիք խոստացած են ամէն շաբթու երկու կառավարման պարանք Պոլիս զրկել:

Լոնտոն, 8. — Աթէնքէն կ'իմացնեն թէ Թրքական Մօզոլի(Է) կողքին մէջ խաղալութիւններ ծագած և 200 Թուրքեր փախուստ տուած են:

ՄԻՋԱԿԵՏԻ ՄԷՋ

Լոնտոն, 6. — Կիմացին թէ Մաթարթայի մօտ-տէր-Կոլէ փայա Միջազգային մէջ գործող թրքական բանակներու հրա-մանատարութիւնը ձեռք առած է:

Լոնտոն, 8. — Բրիտ. կառավարութիւնը պաշտ. զեկոյց մը հրատարակեց ընկղմ թէ Զոր. Թաւաղէնտի բանակը օգնադրք ստացած է և վերադառնալով վիճակը դժբաղդեցի է:

Արեւելեան ամսական

Բնթրոկրատ, 7. — Տիկնայի շրջանին մէջ գերման ծանր հրետանին ապարդիւն կերպով աղբակոծեց Ռաֆայով-ճալի հարաւակողմէ մեր խրամները: Մեր հրետանին թշնամույն յարձակողականը կասեցուց:

ՄԻՋԱԿԵՏԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Վաշինկթըն, 7. — Լաւանդեալ շրջանակներու մէջ մեծ հետաքրքրութիւն յառաւ կը բերէ Ամերիկայի Գերմանիոյ հետ ունեցած վեճը, Դիւանագիտական խղում մը հաւանական կը նկատուի:

Վաշինկթըն, 8. — Կառավարութեան լուր տրուած է թէ Բայըրը անձնապէս կը շահագրգռուի Բաթիթէն Պոլիս և Յիւս Բաթիթի վիճակով, որովհետեւ անոնք անձնապէս իր կողմէն ընտրուած էին: Այսուհանդերձ յոյս կը արուի թէ Բայըրը անոնց յետ կ'ուղեր պիտի հրամայէ:

ԾՈՂԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Վաշինկթըն, 7. — Կառավարչապետը լուր կ'տարայ թէ Սթանապոլ Օլլ ընկերութեան «Բէթրոլայթ» շոգենաւորները:

տէր և Տրիպոլիսի միջև աւստրիական ընդծովային մը կողմէ ամբարձում և նաւատորմ վերադառնալով է:

Նիւ-Եօրք, 7.

Price \$9.50